

SAVOYARDS EN FOURNIERS IN VLAANDEREN EN NOORD-BRABANT. DE MISKENDE MIGRATIE

Inleiding

In sommige gewesten van Vlaanderen wordt een savoyard, schoorsteenveger, genoemd. Inderdaad de meeste van hen zijn afkomstig uit Savooie. Aanvankelijk zijn het colporteurs of rondreizende handelaars.

In het artikel “De colporteurs van de vallei van Barcelonnette”¹ beschrijft Frans Bellon hoe deze activiteit ontstaan is en uiteindelijk medio de 19e eeuw totaal is verdwenen.

Wanneer de migratie vanuit de vallei van Barcelonnette, ook bekend als het Ubayedal, begint, kunnen we bij gebrek aan documenten niet achterhalen. Vermoedelijk al in de loop van de 17e eeuw en na het verdrag van Utrecht (1713) wanneer de bewuste vallei van het hertogdom Piëmont naar het koninkrijk Frankrijk wordt overgeheveld. De landbouw aldaar brengt weinig op zodat de bevolking gedoemd is zijn broodwinning in andere streken te zoeken. Als colporteurs duiken zij plots in onze dorpen op om, na het verkopen van hun waar, even vlug te verdwijnen. Dit verklaart waarom we zo weinig schriftelijke sporen aantreffen.

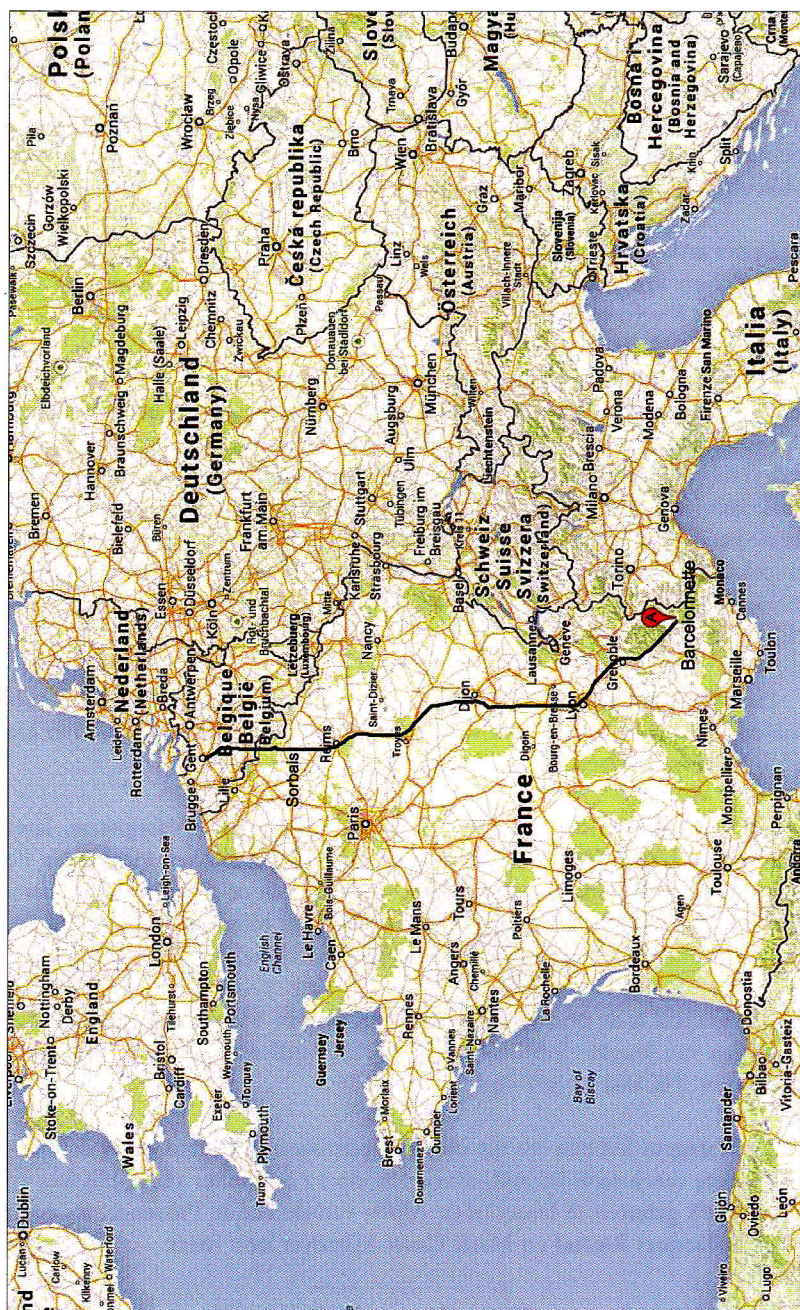
Hoewel ze bijna overal in West- en Oost-Vlaanderen terecht komen, zelfs in Noord-Brabant (Nederland), gebeurt dit praktisch niet in Wallonië. De reden hiervoor hebben we niet kunnen achterhalen.

De voornaamste bronnen zijn de akten van de parochieregisters, later deze van de burgerlijke stand. Vooral in de overlijdensakten vinden we de namen van rondtrekkende handelaars terug, die door ziekte en ontbering hier hun leven laten. Sommige onder hen hebben blijkbaar enkele Vlaamse meisjes kunnen versieren zodat hier en daar huwelijken gesloten worden.

Momenteel is de oudste teruggevonden akte in Vlaanderen deze van het overlijden van Jacques Jouffroy (vermoedelijk Jauffred), op 23 april 1716 te Ingooigem. Hij was 24 jaar oud.

Te Waregem hebben we tot nu maar één overlijdensakte gevonden, namelijk deze van Joseph Ricaud, overleden op 17 december 1817. Hij was op 7 juni 1768 geboren te Fours in de Alpen van de Haute Provence, als zoon van Jean-Jacques Ricaud en Marie Goin. Hierover later meer.

¹ Het Bellonneke, nr. 45. Tijdschrift van de familie Bellon, lentemaand 2013, p. 838 tot en met 841.

Wegroute van Barcelona naar Gent.

Fours

De meeste colporteurs waren afkomstig van de gemeente Fours², een dorpje nabij Barcelonnette, in de vallei van de Bachelard die verder in de Ubaye uitmondt.

Vanaf het begin van de 20e eeuw is het dorp zo goed als ontvolkt en samengevoegd met Uvernet onder de noemer Uvernet-Fours.

Wie nu Fours opzoekt zal begrijpen in welke moeilijke omstandigheden de "Fourniers"³ leefden. De indrukwekkende smalle D902 die van Barcelonnette naar Fours slingert tussen de rotsen, is pas in 1901 aangelegd. Voordien moesten de Fourniers de weg of beter gezegd, het pad, via de Pas van Fours (2 300 m hoog) bewandelen.

Dit neemt minstens acht uur in beslag. Als men weet dat deze weg acht maanden van het jaar door sneeuw niet begaanbaar is krijgen we reeds een idee hoe lang de bewoners tijdens de wintermaanden van de rest van de wereld afgesloten zijn.

Het centrum van Fours bestaat uit twee gehuchten: Saint-Laurent, waar het kerkje staat en Villar d'Abas. Nog tientallen gehuchten zijn in het gebergte verspreid. Men doet er een beetje aan landbouw gedurende vier à vijf maanden in het jaar. De gehuchten "Cloche" en "Beaume-Longe" zijn nu nog enkel bereikbaar via afzonderlijke bergpadjes vanaf "Villar d'Abas". De bergtocht naar Cloche duurt anderhalf uur en naar Beaume-Longe, vier uur. Voor deze laatste stellen we vast dat sommige passages voorzien zijn van "fer-ratas"⁴ en dus zelfs voor muilezels niet begaanbaar zijn. In beide gehuchten zijn bijna alle woningen ingevallen en momenteel verlaten. Wij kregen het voorrecht in 2008, van de enige woning die te Cloche nog overeind stond, een foto te nemen. Van comfort is weinig te merken. Te Beaume-Longe is het verval van alle woningen even groot.

De eerste gekende reiziger, Michel Darluc, heeft de streek omstreeks 1784 bezocht. In zijn werk⁵ vermeldt hij in hoofdstuk vier de Foursvalllei.

De schrijnende toestand van Fours wordt op 25 maart 1789 d.w.z. aan de vooravond van de Franse revolutie in een klaagschrift⁶ uiteengezet. Zo vernemen we dat er maar 152 woningen voorzien zijn voor 932 mensen, dat er

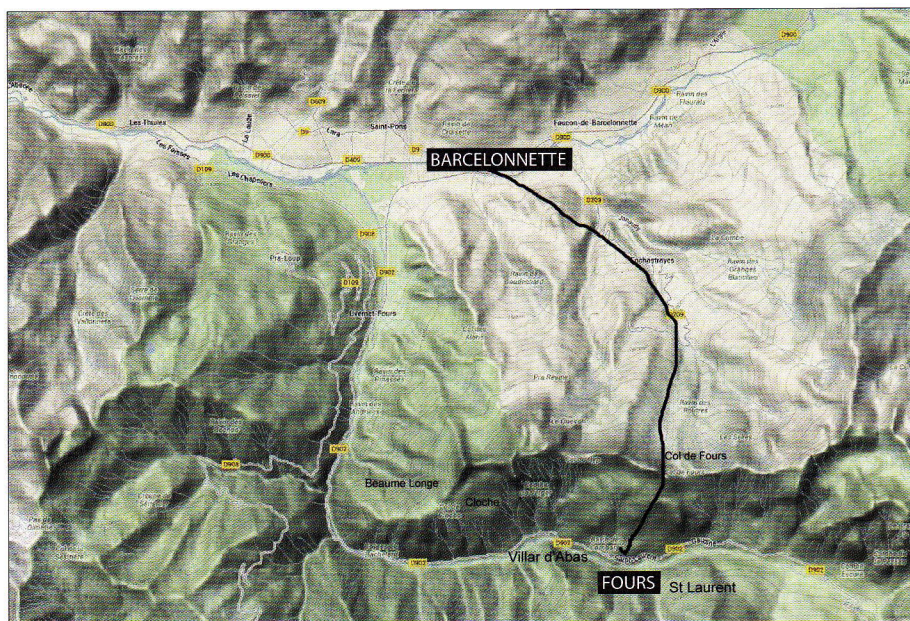
² Wordt op zijn Vlaams als "foursse" uitgesproken.

³ Inwoners van Fours.

⁴ Uiterst smal pad dat tegen de steile bergwand loopt en voorzien is van kettingen om zich aan vast te houden.

⁵ Histoire naturelle de la Provence, Avignon, 1784.

⁶ Cahier de doléances.

Weg van Barcelonnette naar Fours, over het Pas van Fours.

Saint-Laurent de Fours. (foto Claude Gouron)

Woning te Cloche. (toestand in 2008)

Woning te Beaume-Longe. (toestand in 2011)

noch burgemeester, noch arts noch notaris aanwezig is. 's Winters gebeuren er veel ongevallen door lawines, val van de rotsen en in geval van ziekte worden ze aan hun lot overgelaten.

In december 1789 krijgen ze gedeeltelijk voldoening door het oprichten van de gemeente Fours met Alexis Arnaud als eerste "maire".

Opmerkelijk is dat ondanks al deze moeilijke omstandigheden de meesten kunnen lezen en schrijven, vrouwen uitgezonderd. Dus niet vergelijkbaar met de rest van Frankrijk waar de ongeletterdheid toen veel groter was. Hun taal was niet het echte Frans, wel het Provençaals, de melodieuze taal van Frédéric Mistral. Men mag ervan uitgaan dat hun rondtrekkende handelaars de basisbegrippen van de taal van de bezochte landen beheersten.

Te Fours kwamen er in de loop van de 18e eeuw slechts tien familienamen voor: Arnaud, Bellon, Chabrand, Goin, Jauffred, Jean of Juan, Léautaud of Leotto, Maurel, Mercheyen en Ricaud. Het gebruik van steeds dezelfde terugkerende voornamen resulteerde in meerdere homoniemen. Om iedereen te kunnen identificeren gaf men een bijnaam, die dan ook in de notariële akten werd opgenomen.

Colportage

Colportage wordt in het algemeen beschreven in het boek⁷ van Laurence Fontaine. De vallei Barcelonnette, ook gekend als de Ubayevallei wordt hierin niet vermeld. Ze maakt ook omzeggens geen melding van migratie naar Vlaanderen. In het artikel "De colporteurs van de vallei van Barcelonnette"⁸ van Frans Bellon komen we meer aan de weet over dit beroep.

De colporteur verliet Fours bij het begin van de winter, meestal op het einde van oktober, begin november met de bedoeling pas in april-mei terug te keren. Hij reisde te voet en droeg op zijn rug een houten kist met meerdere laden gevuld met koopwaar.

Meestal kocht hij de koopwaar onderweg, bijvoorbeeld textielwaren in Lyon en in Picardië of zelfs goederen bij groothandelaars uit Iserlohn in Westfalen. Omwille van de schaarste aan muntgeld gebeurde de aankoop op krediet met de belofte de schuld bij zijn terugkeer te vereffenen.

Op de kaart nr. 1 is zijn reisroute opgetekend; van Fours naar Barcelonnette en verder over Grenoble, Lyon, Dijon, Reims, Mons naar Vlaanderen of Noord-Brabant.

⁷ L. FONTAINE, *Histoire du colportage en Europe, xve – xixe siècle*, Albin Michel 1993.

⁸ Het Bellonneke, nr. 45. Tijdschrift van de familie Bellon, lentemaand 2013, p. 838 tot en met 841.

Afbeelding van een colporteur, vergezeld van zijn oudste zoon, die afscheid neemt van zijn echtgenote. Op zijn rug draagt hij een houten kist met bovenop een toverlantaarn.

Het hoeft geen betoog dat de colporteur aanzienlijke afstanden te voet aflegde in de meest ongunstige reisomstandigheden tijdens de winter. Van overnachting in herbergen was er blijkbaar geen sprake. Dit kunnen we afleiden uit de politierapporten⁹ van de stad Gent voor het jaar 12. Wanneer een colporteur zich aan één van de stadspoorten aanbood moest hij verklaren in welke herberg hij zou overnachten. Stelselmatig antwoordden de Fourniers “A la grande étoile”, met andere woorden “in open lucht”.

In Vlaanderen verkocht de colporteur zijn koopwaar op het platteland, bij voorkeur in afgelegen gebieden waar de bevolking hem heel goed onthaalde, dank zij de nieuwigheden die hij meebracht. Het gebeurde ook dat hij spullen op krediet verkocht. Hij was dan wel verplicht om het volgende jaar opnieuw langs te gaan. Niet te verwonderen dat het soms gebeurde dat, om verschillende redenen, sommige schulden nooit vereffend werden. Als een goede handelaar tekende hij alle commerciële verrichtingen op in een boekje: de aard van de verkochte goederen, de prijs, de naam van zijn klant en zijn schuld. Uit het bewaard gebleven boekje¹⁰ van Barnabé Léautaud (1830) vernemen we dat hij klanten bezocht in Anzegem, Elsegem, Tiegem en Wortegem.

⁹ RA Beveren-Waas. Schelvedepartement nrs. 3902 en 3927.

¹⁰ P. MARTIN-CHARPENEL, Barcelonnette, privé-archief.

Noemenswaardig is het verhaal¹¹ van de colporteur Jean Arnaud, woonachtig te Fours, gehucht Beaume-Longe. In 1742 schafte hij zich op krediet goederen aan voor 41 gulden bij Godefridus Van Geel te Rotterdam. Ondanks stellige beloften verdween hij met de noorderzon, zonder zijn schuld aan te zuiveren, in de overtuiging dat de Hollander hem in de bergen nooit zou terugvinden. We weten al dat Fours heel moeilijk bereikbaar is, laat staan om de wijk Beaume-Longe te bereiken. Daarin had Jean Arnaud zich vergist! Ondanks de afstand stelde Van Geel een advocaat aan te Barcelonnette en kreeg Arnaud een dagvaarding van de rechtbank van Barcelonnette. Hij maakte gebruik van alle mogelijke vertragingstactieken. Eerst beweerde hij dat het voor een buitenlander niet toegestaan was om in Frankrijk te procederen, waarin hij verkeerd was. Zelfs in de 18e eeuw kon een buitenlander een gerechtprocedure in Frankrijk inleiden op voorwaarde dat hij een borg ter waarde van de gerechtskosten neer telde. Op 22 augustus 1767 werd hij gedagvaard. Jean Arnaud beweerde dat hij zijn schuld reeds in juni 1751 aan Pierre-Jacques Jauffred, procureur¹² van Van Geel had vereffend. Van Geel repliceerde dat hij Jauffred hoegenaamd niet als procureur had aangesteld en dat Jean Arnaud in gebreke bleef om enige kwitantie voor te leggen. Ingevolge het vonnis van 4 november 1768 werd Jean Arnaud veroordeeld tot betaling van de schuld met intresten. Deze kon zich hierbij niet neerleggen en beweerde dan dat de zaak reeds in 1745 werd beslecht, dat Van Geel van kwade trouw was en de schuld een tweede maal opeiste. Volgens Van Geel had het vonnis van 1745 betrekking op een ander geschil. Het dossier van Jean Arnaud dat we inzagen, bevatte geen eindvonnis. Men mag er dus van uitgaan dat hij het proces verloor.

Vanaf 1760 klaagden de binnenlandse handelaars over de colporteurs die beschuldigd werden van het voeren van oneerlijke concurrentie. Ondermeer door de nering van de merceniers van Gent die “requesten” indienden bij de Oostenrijkse regering te Brussel om deze leurhandel in te dijkten. Het Franse bewind loste dit probleem op door het opleggen van een patentrecht voor iedereen.

¹¹ Y. ARNAUD, Fours, privé-archief.

¹² In het Ancien Régime kon men naast de advocaat ook een procureur aanstellen, d.w.z. een procuratiehouder die bevoegd was om de gerechtigde op de rechtbank te vertegenwoordigen.

Register der uitgegeven Patenten.

N.º 14

PROVINCIE
OOST-VLAANDEREN.

Goed voor *Niet* vierendeeljaars.

Patent

VOOR HET JAAR 1829.

GEMEENTE van *Oudenaarde*

DE REGERING van *Oudenaarde*

geeft, ingevolge van het bepaalde bij de wet op het Patent-regt,
aan den persoon van *Léautaud, Barnabé*
wonende te *Soort in Samthigh* het tegenwoordig PATENT
af, als :

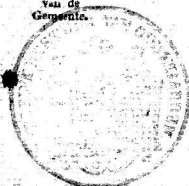
*Vleeschwaren met hetzelve onderscheiden
Léautaud, Barnabé
N° 2206*

onder de FIRMA van

Waarvan de navolgende personen de medeteekening hebben,
te weten :

Gedaan te *Oudenaarde*, den 5^{en} *January* 1829

Zegel
van de
Gemeente.

Handteekening van den
gepatenteerden,

Barnabé Léautaud

Onderteekening van wege
de Regering.

N. Vandenkerckhove

Register der Patentpligtigen, artikel n.º 14

Patent dat in 1829 te Oudenaarde aan Barnabé Léautaud werd uitgereikt.

REGISTER DER UITGEGEVENE PATENTEN :

N° 1.

Provincie *Do. Hollanden*

PATENTE POUR L'AN 1850. | *PATENT VOOR 'T JAER 1850.*

Commune d
Gemeente

Stekene.

L'Administration communale

d
délivre, en vertu de la loi concernant le
droit de Patente, la présente PATENTE
à
demeurant à
comme

Stekene Het Gemeente Bestuer van
geeft, ingevolge de bepalingen der wet
op het Patent-regt, aen den persoon
van *Maurel pierre Jacques*
woonende te *Stekene*
het tegenwoordig PATENT af, als :

*Marchand ambulant, changeur de Tour et France et
conduit un ambulance de Steffert de l'ame et Colard
dans pour cette branche d'activité n° 213, et ne
s'occupant pas de faire ni rien d'autre*

sous la raison sociale de

dont les personnes suivantes ont la
signature, savoir :

onder de firma van

waarvan de navolgende personen de
medeteekening hebben, te weten :

Fait à
Gedaen te

Stekene

, le 2 *Janvier* 1850.
, den 185

Sceau de la commune,
Zegel der gemeente,

Signature du patenté,
Handteekening van den
gepatenteerden,

P. Maurel

Signature de la part de
l'Administration communale,
Ondertekening van woge
de Regering,

Huybaert

Registre des patentables, Article
Register der patentpligtigen, Artikel

Imp. de M. Hayez.

Patent dat in 1850 te Stekene aan Pierre Jacques Maurel werd uitgereikt.

Familie Ricaud

We bemerken dat van deze familie drie broers Ricaud naar Vlaanderen uitweken.

- Jean François Ricaud huwde te Wielsbeke met Barbara Desplenter, vroedvrouw.
- Jacques Ricaud belandde te Nevele en huwde er met Marie Marguerite Leotto, de weduwe van Jean Gorgon Fredericq. Daarna trad hij nog twee maal in het huwelijksbootje. Te Nevele, waar hij een politieke rol vervulde, was zijn bijnaam “le Perrico” of “le père Ricaud”. Jan Luyssaert beschreef deze figuur in een artikel¹³.
- Joseph Ricaud kwam eerst in Oostrozebeke wonen waar hij met Joanna Rosa De Blocq trouwde. Hij verhuisde naar Waregem waar hij op 17 december 1817 overleed. Het echtpaar had zes kinderen die op hun beurt naar Anzegem uitweken. Vermoedelijk zijn er wel nog nazaten. Naamdragers Ricaud hebben we niet meer gevonden.

Familie Bellon

Sébastien (in Vlaanderen Sebastiaen) geboren te Uvernet (wijk Agneliers) en daarna naar Fours verhuisde, was de eerste Bellon die uitweek. Met zijn vader Pascal kwam hij regelmatig naar Vlaanderen. Hij vestigde zich definitief te Wetteren waar hij met Joanna Philippa Van der Linden trouwde. Deze

Glasraam Saint-Laurent de Fours.

staak die zich later in drie staken verder zette, namelijk te Boom, Aalst en Antwerpen, heeft aanzienlijk veel nazaten en naamdragers. De historicus van de familie, Frans Bellon, verzamelde alle genealogische gegevens en richtte met familieleden een familievereniging op. Voor zover ons bekend is dit de enige familie afkomstig uit Fours die haar familiegeschiedenis heeft uitgestippeld.

Om de familiebanden nog meer aan te halen organiseerden zij in 1978 een “pelgrimstocht” naar Fours, Uvernet en Barcelonnette. In hun gezelschap bevond zich de meester-glazenier Ivo Bakelants. Bij deze gelegenheid maakte

¹³ Het Land van Nevele, december 2012, p. 43 tot en met 50.

¹⁴ Het Bellonneke, nr. 8. Tijdschrift van de familie Bellon, wijnmaand 1978.

Fr  ois Ricaud
 † v  r 1748
 Madeleine Léautaud
 † na 1748

Jean-Jacques Ricaud
 † Mezel 5 Sept 1773 (43/273)
« environ 40ans, berger, originaire de la vallée de la Bonnette »
 citaat uit het P.R. der huwelijken van Fours
 x te Fours - 8 oktober 1748
 Marie Goin
 dochter van Pierre Goin & Anne Ricaud
 ° 12 juli 1732
 † Fours Bayasse 14 november 1782

Jean François Ricaud
 ° Fours 6 januari 1761
 koopman te Ooigem
 getuige huwelijk te Nevele 3 feb.
 1787
 x te Wielsbeke 7 jan.1790
 Barbara Desplenter
 ° Wielsbeke ca. 1750
 vroedvrouw

Jacques Ricaud
 gezegd "le Perrico"
 Gemeente raadslid te Nevele in 1827
 ° Fours 25 maart 1763
 † Nevele 16 maart 1853
 1° x te Nevele 3 februari 1787
Marie Marguerite Leotto
 ° Fours 4 mei 1741
 † Nevele 16 juni 1809

Joseph Ricaud
 ° Fours 7 juni 1768 (166/418)
 dagloner, colporteur
 getuige huwelijk te Wielsbeke 7 jan 1790
 † Waregem 17 december 1817
 x te Oostrozebeke, 23 aug.1791
 Joanne Rose De Blocq
 ° ca. 1767

2° x te Nevele 23 nov 1814
 Marie Francisca van de Velde
 ° Dendermonde 28 feb 1770
 † Nevele 28 okt 1815

Th  r  sia Ricaud
 ° Oostrozebeke 20 mei 1792
 Peter Jean François Ricaud van Ooigem
 † Anzegem 19 juni 1838
 x 23 mei 1821 Frédéric Demets

Joseph Ricaud
 ° Oostrozebeke 20 januari 1794
 Peter : Jacques Ricaud

Eug  nia Ricaud
 ° Oostrozebeke 14 oktober 1795
 † Waregem 7 maart 1861
 x Waregem 22 aug.1822 – Pierre Bohez

Barbara Ricaud
 ° Waregem 14 Frimaire Jaar 6
 4 december 1797
 † Waregem 24 Pluvi  se Jaar 9
 13 februari 1801

Jacques Frédéric Ricaud
 ° Waregem 15 Fructidor An 11
 2 september 1803
 x Anzegem 17 november 1830 – Angèle
 Degroote

Rosalia Françoise Ricaud
 ° Waregem 6 juli 1806
 x Waregem 14 aug 1829 – Pierre Hanssens

Elisabeth Ricaud
 ° Ooigem 27 feb. 1791

Colette Ricaud
 23 jaar in 1814

3° x te Nevele 24 april 1824
 Antonia De Cock
 ° Nevele 20 mei 1785
 † Nevele 28 mei 1863

Stamboom Ricaud

hij een glasraam en schonk dit aan het kleine kerkje van Saint-Laurent te Fours. Het stelt de heilige Sebastiaan voor met onderaan rechts de wapens van Barcelonnette en links de leeuw van het graafschap Vlaanderen. Het hoeft geen betoog dat deze familiegroep door de plaatselijke overheid hartelijk ontvangen werd. Een verslag is terug te vinden in het artikel van Frans Bellon in het familietijdschrift¹⁴.

Familie Léautaud in Noord-Brabant (Nederland)

De broers Joseph en Jean-Baptiste Léautaud, zonen van Pierre Léautaud en Catherine Léautaud, zijn naar Zuid-Nederland uitgeweken. Joseph naar Fijnaart, waar hij in 1804 verongelukte en Jean-Baptiste naar Steenberghe. Vier kinderen van Joseph Léautaud, nog te Fours geboren, weken op hun beurt uit naar Nederland. Hieronder bevond zich een meisje wat nogal uitzonderlijk was. Ze vonden er verwante zielen in Brielle, Sommelsdijk en Delft. Momenteel zijn er nu nog naamdragers Léautaud in Nederland. Een telg van deze familie, nl. Alexis Léautaud, gezegd Bidoise, (Fours °17 februari 1796 – Brielle 4 februari 1835), zoon van Joseph Léautaud werd in 1824 in de Hollandse Nationale Militie ingeschreven maar kon dankzij de loting aan de inlijving ontsnappen.

Familie Leotto

In 1940 maakte Louis Fredericq in zijn boek¹⁵ over de familie Fredericq-Beaucame op bladzijde 10 en 11 gewag van deze familie. Deze geschiedenis werd uitvoerig behandeld in het tijdschrift “Het Land van Nevele”¹⁶. Na het raadplegen van bijkomende bronnen was het mogelijk in 2011 een publicatie¹⁷ uit te brengen met bijwerkingen en verbeteringen voor het Franse publiek. Hierin vernemen we dat Denis Leotto en Anne Chabrand die op 2 februari 1729 te Fours huwden, bij het aanbreken van de winter op 8 oktober 1748, het dorp voorgoed verlieten. Samen met hun zes kinderen vestigden ze zich niet in Vlaanderen maar wel in Sorbais, een klein dorpje in de omgeving van Vervins (Picardië). Te Sorbais kwamen er nog vier kinderen ter wereld. Omstreeks 1760-1765 zijn de kinderen, ondertussen volwassenen, hun eigen weg gegaan:

- Jean Leotto “dit le jeune” woonde omstreeks 1760 al te Lokeren waar de meeste van zijn kinderen ter wereld kwamen. Nadien woonde hij te Nevele en nog later in Sorbais. Toen de eerste Franse revolutionaire

¹⁴ Het Bellonneke, nr. 8. Tijdschrift van de familie Bellon, wijnmaand 1978.

¹⁵ L. FREDERICQ, notes sur la Famille Fredericq-Beaucame, Gent 1940. Niet in de handel verkrijgbaar.

¹⁶ Het Land van Nevele, maart 2007. De families Fredericq en Léautaud te Nevele 1750-1830, p. 47 tot en met 75.

¹⁷ Histoire et généalogie Axonaise, nr. 11, 2e semestre 2011, p. 33 tot en met 39. Les pérégrinations de la famille Leotto.

Model litt. L.L.
Art. 200 der Wet.

Gratis.

Ligting van den jare
van 1817.

NATIONALE MILITIE.

PROVINCIE ZUIDHOLLAND.

CERTIFICAAT.

De Staatsraad Gouverneur van de provincie ZUIDHOLLAND
verklaart, dat *Alexis Léautaud, gezegd Bidoise*
geboren te *Tours (Maine)* den *10 februarij 1795*
van beroep *Wopman*
zoon van *Joseph*
en van *Marie Armand*.

binnen de gemeente van *Brickel 1784* voor de
Nationale Militie is ingeschreven, dat aan hem vervolgens, bij de
loting, is ten deele gevallen het nummer *1784*, hetwelke tot heden niet
opgeroepen zijnde, hem tot geen dienst verplicht.

Gegeven te 's Gravenhage, den *11 maart* 182*4*.

SIGNALEMENT.

De Staatsraad Gouverneur der Provincie;

Lengte 1 El. 6 Palm. 4 Duim: 8 Streep.

Aangezicht *rood*

Voorhoofd. *laag*

Oogen *bruin*

Neus *oreinaar*

Mond *don*

Kin *rood*

Haar *zwart*

Wenkbrauwen *don*

Merkbare teekenen *geen*

Handteekening *A. Léautaud*

W. M. M. M.
Geregistreerd n°. 977.

Certificaat Nationale Militie – Alexis Léautaud, gezegd Bidoise.
(Bron: Theo Okhuijzen, Nederland, privé archief)

troepen, onder leiding van generaal La Bourdonnaye, in november 1792 Oost-Vlaanderen binnenvielen, vertoefde hij te Lokeren. Hij bemiddelde er tussen de militairen en de gemeentelijke overheid ten-einde plunderingen en geweld te voorkomen. Als beloning kreeg hij twee stukken lijnwaad¹⁸. Tot op heden vonden we zijn overlijdensplaats en -datum nog niet terug.

- Jean-Baptiste Leotto “dit l’ainé”, zijn oudste broer, woonde aanvankelijk samen met zijn broer in Lokeren maar keerde omstreeks 1766, nadat ze besloten hadden, afzonderlijk zaken te doen, naar de Haute Provence terug. Hij kocht er in Saint-Pons (wijk Tato) een eigendom van zijn naamgenoot Barthélerny Léautaud.
- Pierre Jacques en zijn zus Anne-Marie Leotto weken uit naar Ninove waar ze respectievelijk in 1777 en 1781 in het huwelijk traden.
- Marie-Marguerite Leotto, onze voorzaat, week uit naar Nevele waar ze in 1775 huwde met Jean Gorgon Fredericq, een handelaar uit Lotharingen. Met haar man richtte ze er een handelszaak op waar colporteurs zich konden bevoorraden. Te Nevele overleed haar vader Denis Leotto op 30 september 1768 en haar man op 8 november 1781. Met haar tweede echtgenoot, Jacques Ricaud, bouwde ze de handelszaak verder uit tot aan haar overlijden in 1809.

Verkoop op credit gaf aanleiding tot veel geschillen, die meestal op de recht-bank werden beslecht. Zo ook voerden de gebroeders Jean en Jean-Baptiste om het minste een proces. Het kwam zo ver dat Jean een procedure tegen zijn broer Jean Baptiste liet inleiden wegens onbetaalde wissels. Jean Baptiste werd in het ongelijk gesteld. Het kwam wel terug goed tussen de broers, want in een volgend geschil met een derde, stelde Jean vanuit Lokeren zijn broer als procureur aan.

Ondanks dat hij een procureur had aangesteld in een ander geschil, verklaarde Jean, woonachtig te Lokeren, op een bepaald ogenblik op de recht-bank, dat hij speciaal te paard van Lokeren naar Barcelonnette was afgezakt na een afstand van 200 mijlen te hebben afgelegd.

«... Le 7 Juillet 1777 au Greffe de la préfecture de Barcelonnette et par devant nous greffier soussigné est comparu le Sieur Jean Leotto le jeune marchand établi en la ville de Lokade²⁰ en Flandre... lequel nous a déclaré moyennant serment être party exprez à cheval de la dite ville de Lokade et être venu en cette dite ville distante de la première de deux cents lieues²¹ ou environ pour poursuivre le jugement du proces pendant en ce tribunal contre le Sieur Joseph Jauffred nég^T

¹⁸ Oud archief Lokeren, nr. 137.

¹⁹ A.R. Brussel – 1 103- Raad van Financiën – Nr 7581.

²⁰ Lokeren.

²¹ 200 lieues = ongeveer 800 km.

Denis LEAUTAUD (Leotto)
 (zoon van André Léautaud & Jane Mercheyer)
 ° Fours 20 april 1710 - † Nevele 30 sept 1768
 x Fours 2 aug. 1729
 wijkt uit op 8 okt. 1748 naar Sorbais, Picardië
Anne CHABRAND
 (dochter van Honoré Chabrand en ?)
 ° Fours 7 februari 1711 - † Sorbais 13 dec. 1762

Marie Marguerite LEAUTAUD (Leotto)
 ° Fours, parochie. St Laurent (Barcelonnette) 4 mei 1741
 † Nevele 16 juni 1809
 x Nevele 21 februari 1775
Jean (Joannes) Georges (Gorgon) FREDERICQ (FRIDRICK)
 ° Richemont (Lotharingen – dép. Moselle) 9 sept. 1749
 † Nevele 8 nov. 1781 (32 jaar)

2e huwelijk te Nevele, 3 februari 1787
Jacques RICAUD
 ° Fours 25 maart 1763 - † Nevele 16 maart 1853
 zoon van Jean Jacques Ricaud & Marie Goin

Jean-Baptiste Fours 24 juni 1731
 Rosalie : ° Fours 7 april 1736 - † Sorbais 23 mei 1756
 Joseph I: ° Fours 2 maart 1738
 Jean ca. 1739
 André ° Fours 24 feb. 1740
 Laurent ° 24 april 1743 - † Nevele, 11 Floréal Jaar 9
 Claire : Fours ° 5 mei 1745 - † Fours 13 mei 1745
 Joseph II: ° Fours 11 mei 1746 - † Sorbais 11 juni 1756
 Pierre Jacques Sorbais 1 mei 1749 - † Brussel 14/09/1798
 x Ninove 13 juli 1777- Marie Marthe Riccaud
 Jean-Joseph Sorbais 7 nov. 1750 - † Lokeren 22 jan. 1769
 Anne Marie I ° Sorbais 17 juli 1752 - † Sorbais 25 okt. 1752
 Anne-Marie II Sorbais 2 juni 1755 - † Ninove 26 maart 1799
 x Ninove 22 mei 1781 - Grégoire Coppens

Joseph FREDERICQ
 ° Nevele 9 nov. 1776 - † Sottegem 28 mei 1840
 Greffier Vrederecht Herzele (? - 1807)
 Vrederechter Zottegem (1807 – jan. 1840)
 Vrederechter Herzele (1823-1831)
 x Herzele 20 Prairial An 9 (9 juni 1801)
Marie Thérèse DE SAEDELEERE
 ° Herzele 6 feb. 1768 - † Sottegem 24 okt. 1836
 dochter van Rochus De Saedeleere & Anna Maria de Winter

Jacques FREDERICQ
 ° Nevele 19 april 1778
 † Nevele 6 jan. 1824
 gemeentesecretaris
 te Nevele
 x Nevele 24 feb. 1813
 Marie COMPARE
 (1791- 1879)

Jean Baptiste FREDERICQ
 ° Nevele 20 dec. 1780
 † Brugge 24 feb. 1834
 « écrivain » - klerk
 Greffier Vrederecht
 Herzele
 van 1807 tot 1818

Jérôme FREDERICQ
 ° Nevele 30 juni 1782
 « écrivain » klerk, bleker,
 landbouwer
 † Landegem 1 okt. 1866
 x 2 mei 1821
 Francisca VERCAUTEREN
 ° Drongen 29 aug. 1795
 † Nevele 22 dec. 1837

Jean-Baptiste FREDERICQ
 ° Herzele 26 feb. 1800 (akte van bekendheid)
 † Sottegem 19 april 1871
 Greffier Vrederecht Kruishoutem - Herzele
 Burgemeester van Zottegem (1859-1864)
 x Sottegem 22 sept. 1830
Pauline DROISSART
 ° Sottegem 10 Brumaire Jaar 7 (31 oktober 1798)
 † Eecloo 13 dec. 1872 (74 jaar)
 dochter van Maximilien Droissart & Marie-Thérèse van Herzele

César Alexandre FREDERICQ
 ° Nevele 14 mei 1817 - † Gent 3 jan. 1887
 geneesheer te Gent
 x 1849
Olive Bathilde HUET
 ° Sens 27 jan. 1827 - † Gent 9 feb. 1865

Marie-Catherine FREDERICQ
 ° Sottegem 16 juli 1841
 † Gent 12 mei 1931
 x 2 oktober 1861 te Zottegem
Hippolyte DE ZUTTER
 ° Somergem 15 mei 1832
 † Eecloo 10 maart 1894
 Geneesheer, dipl Univ Gent 4 aug. 1860

1. Prof. Paul Fredericq (1850-1920)
2. Baron Léon Fredericq (1851-1935)
3. Hélène Fredericq (1852-1914)
4. Lia Fredericq (1854-1896)
5. Véronique Fredericq (1855-1915)
6. Simon Fredericq (1857-1934)

Charles DE ZUTTER
 ° Eecloo 4 dec. 1863 - † Waereghem 12 maart 1928 -Industrieel te Waregem
 x Gent 8 feb. 1900
Marguerite Taelman
 ° St Laureins 18 feb. 1875
 † Waereghem, 1 feb. 1937

Victor DE ZUTTER
 ° Waereghem 27 dec.1900 - † Waregem 22 februari.1967 -Ingenieur - Industrieel
 x 12 sep.1940
Marie Jeanne VAN DER LINDEN
 ° Gentbrugge 1 sep. 1910
 † Waregem 17 okt. 1997

Stamboom Leotto & Frédéricq

du hameau de Clucheirenc (Cloche) dans le vallon de Fours et contre Jean B^{TE} Chabrand²² marchand colporteur et roulant du hameau du Villar d'Abas...»²³

Familie Maurel

Het vermelden waard is het verhaal van Jean-Baptiste Maurel, geboren te Fours (gehucht Cordier) op 23 april 1784, als zoon van Pierre Jacques Maurel en Marie Léautaud. Wanneer hij juist uitweek vonden we niet terug, wel woonde hij al in het begin van de 19e eeuw te Brugge, waar hij het beroep van landmeter uitoefende. Hoe hij de stap van colporteur naar landmeter zette blijft nog steeds een raadsel. In 1810 heeft hij met drie andere Fransen (Dabencourt, Jean-François Gerbaulet²⁴ en Vasseur) het eerste kadastraal plan van de stad Brugge getekend²⁵. Dit gebeurde onder impuls van keizer Napoleon. Later werd hij ontvanger der belastingen, eerst te Leffinge, daarna te Rumbeke, waar hij in 1843 overleed.

Hij was te Brugge gehuwd met Rosalie De Zutter (1783-1859), één van de zussen van onze voorzaat Pieter-Jacobus De Zutter (1749-1826). Jean-Baptiste Maurel laat wel nazaten maar geen naamdragers na.

Een zekere Joseph Maurel geboren op 20 maart 1739 te Fours overleed op jeugdige leeftijd in Vlaanderen. Uit de parochieregisters van Fours vernemen we dat zijn weduwe, Anne-Marie Goin, een tweede maal wou huwen. In de huwelijksakte van 17 september 1759 heeft de pastoor van Fours, op basis van een attest, uitgereikt door de kerkelijke overheid van Gent, opgetekend dat haar eerste man begraven was in de “paroisse de Hiquelo, diocèse de Bruse”. Pas na het luidop uitspreken identificeerden we de parochie Eeklo in het diocees van Brugge. Joseph Maurel overleed te Eeklo op 10 mei 1759, amper 20 jaar oud. Dat er administratieve contacten bestonden tussen Vlaanderen en de Haute Provence is hiermee bewezen.

Sporen van Fourniers – zie bijlage 1

Ondanks dat de uitwijkelingen van Fours beperkt blijven tot de Bellons in Vlaanderen en de Léautauds in Nederland, zijn er ontelbare nazaten van Fourniers in onze contreien die het niet eens weten. Meer Fourniers kunnen via genealogische sites misschien gevonden worden.

Charles DE ZUTTER

²² JEAN BAPTISTE CHABRAND, broer van Anne Chabrand, was ook actief als leurder in Vlaanderen, maar we hebben nog geen schriftelijke sporen van zijn activiteit gevonden.

²³ Archives Départementales de Haute Provence, Digne-les-Bains, Reeks b - Nr 401.

²⁴ J.F. GERBAULET, °Champlitte 7 juni 1786 - † Aalter 30 juni 1863, huwde in 1813 met Marie Anne De Zutter, zus van Rosalie.

²⁵ Het Napoleontische kadasterplan van Brugge (1811-1812). Zie M. Ryckaert, Brugge, *Kunst & geschiedenis*, 1983.

BIJLAGE 1

Huwelijken

- Amsterdam (NL) – 1743: Jean Léautaud met Jacomijntje Dullenraad
- Amsterdam (NL) – 1769: Barthelemy Léautaud met Hendrica Broekhuijzen
- Nevele – 1775: Marie-Marguerite Leotto met Jean Gorgon Fredericq
- Waterland-Oudeman – 1787: Laurent Jauffred met Maria Carolina Steegers
- Nevele – 1787: Marie-Marguerite Leotto met Jacques Ricaud
- Wielsbeke – 1790: Jean François Ricaud met Barbara Desplenter
- Oostrozebeke – 1791: Joseph Ricaud met Joanna Rosa De Blocq
- Lotenhulle – 1797: Joseph Chabrand met Maria Anna Demaegdt
- Dinteloord (NL) – 1797: Jean Baptiste Léautaud met Anna Maria van As
- Steenbergen (NL) – (1797): Laurent Léautaud met Maria Anna Dekkers
- Lotenhulle – Jaar 7: Jean Baptiste Léautaud met Colette Chabrand
- Steenbergen (NL) – 1808: Joseph Léautaud met Anna Cath. van de Eshout
- Hulst – 1811: Joseph Arnaud met Clara Christine Luypaert
- Esen – 1811: Denis Ricaud met Rose Catherine Morreel
- Knesselare – 1811: Jean-Joseph Léautaud met Marie Thérèse Verheye
- Nevele – 1814: Jacques Ricaud met Maria Francisca van de Velde
- Sommelsdijk (NL) – 1816: Jean Léautaud met Alida de Boy
- Dentergem – 1818: Laurent Arnaud met Francisca Vandeveld²⁶
- Steenbergen (NL) – 1822: Anne-Marie Léautaud met Jan Geers
- Gits – 1823: Joseph Léautaud met Barbara Joye
- Nevele – 1824: Jacques Ricaud met Antonia De Cock
- Brielle (NL) – 1824: Alexis Léautaud met Bernardina Johanna Palliarguos
- Steenbergen (NL) – 1826: Anne-Marie Léautaud met Jan Venninckx
- Gits – 1838: Jean Baptiste Léautaud met Coleta Tempelaer
- Gent – 1840: Jean Baptiste Léautaud met Coleta Chabrand
- Diksmuide – 1844: Jean Joseph Ricaud met Maria Theresia van Biervliet
- Ichtegem – 1846: Jean Baptiste Jauffred met Isabelle Blasia Dhulst
- Diksmuide – 1846: Laurent Ricaud met Marie Louise Blomme
- Steenbergen (NL) – 1853: Jean Honoré Arnaud met Isabella Venninckx
- Doornik – 1869: Jean Joseph Polycarpe Léautaud met Hortense Barbieux
- Bergen-op-Zoom (NL) – 1875: Laurent Léautaud met Laurentina Veraart

Overlijdens

- Ingooigem – 1716: Jacques Jauffred (Jouffroy)
- Wielsbeke – 1750: Laurent Jauffred (Jouffroy)
- Lokeren – 1757: Jean Baptiste Léautaud
- Eeklo – 1759: Joseph Maurel
- Nevele – 1768: Pierre Léautaud
- Nevele – 1768: Denis Leotto
- Waterland – Oudeman 1788: Honoré Jauffred
- Waterland – Oudeman 1789: Laurent Jauffred
- Fijnaart (NL) – 1804: Joseph Léautaud
- Sluis (NL) – 1806: Jean Maurel
- Steenbergen (NL) – 1808: Jean Baptiste Léautaud
- Nevele – 1809: Marie Marguerite Leotto
- Waregem – 1817: Joseph Ricaud
- Koewacht – 1823: Pierre Jacques Chabrand
- Diksmuide – 1823: Denis Ricaud
- Ichtegem – 1823: Jean Joseph Pascal
- Beselare – 1827: Jean François Arnaud

²⁶ Zie ook artikel van *Bolle tot Boulez te Waregem* van J.P. Verhelle.

- Wontergem – 1827: Jean Baptiste Léautaud
- Steenberg (NL) – 1828: Joseph Léautaud
- Oedelem – 1834: Laurent Alexis Jauffred
- Brielle (NL) – 1835: Alexis Léautaud
- Wontergem – 1838: Laurent Arnaud
- Gent – 1839: Jean François Ricaud
- Lotenhulle – 1840: Joseph Chabrand
- Steenberg (NL) – 1841: Laurent Léautaud
- Sluis (NL) – 1841: Pierre Jacques Léautaud
- Rumbeke – 1843: Jean Baptiste Maurel
- Aartrijke – 1850: Jean Baptiste Jauffred
- Nevele – 1853: Jacques Ricaud
- Dordrecht (NL) – 1856: Jean Baptiste Léautaud
- Delft (NL) – 1858: Jean Léautaud
- Oostburg (NL) – 1859: Laurent Jauffred
- Lichtervelde – 1868: Jean Baptiste Léautaud
- Oostende – 1870: Laurent Ricaud
- Brugge – 1871: Jean Baptiste Arnaud
- Steenberg (NL) – 1872: Anne-Marie Léautaud
- Gent – 1877: Jean Baptiste Léautaud
- Breda (NL) – 1908: Laurent Léautaud

Conscriptie

- Nevele – Jaar 7 : Jean Joseph Léautaud
- Brielle (NL) – 1817: Alexis Léautaud